

تبیین جهت‌گیری سیاست خارجی هند در حوزه‌ آیندو- پاسفیک

نوذر شفیعی* - دانشیار دانشگاه اصفهان
آذینا صالحی - دانش‌آموخته کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل دانشگاه اصفهان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۳۰

چکیده

طی یک دهه اخیر تحولات ژئوپلیتیکی مهمی در حوزه اقیانوس آرام و اقیانوس هند به‌وقوع پیوسته است که احتمالاً در آینده نه‌چندان دور این منطقه را به محور ثقل سیاست بین‌الملل تبدیل خواهد کرد. اصطلاحات ایندو- پاسفیک و آسیا- پاسفیک، که امروزه در توصیف این منطقه به‌کار می‌رود، بیانگر شرایط ژئوپلیتیکی جدید و در عین حال نمایانگر قطب‌بندی‌های جدید در جهان است. محور اصلی ایندو- پاسفیک ایالات متحده آمریکا و هند است و محور اصلی آسیا- پاسفیک چین و پاکستان است. سؤال این است که جهت‌گیری سیاست خارجی هند در حوزه ایندو- پاسفیک چیست و چه عواملی بر این جهت‌گیری تأثیرگذارند؟ فرضیه مقاله که به روش توصیفی- تحلیلی بررسی شده آن است که سیاست خارجی هند در ایندو- پاسفیک از «استراتژی توازن گریزان» پیروی می‌کند و علت آن نیز حساسیت‌های خاص منطقه ایندو- پاسفیک برای منافع هندوستان است. هند ناچار است بین مجموعه‌ای از منافع و ملاحظات در حوزه ایندو- پاسفیک تعادل برقرار کند و انجام‌دادن این کار سیاستمداران هند را با معمای پیچیده‌ای مواجه کرده است. یافته‌های مقاله نشان داد دولت‌ها در عرصه روابط بین‌الملل هرگاه بر سر دوراهی سخت انتخاب قرار گیرند، ناچارند برای پرهیز از آسیب‌پذیری جانب احتیاط را رعایت کنند و لذا روابط خود را به‌گونه‌ای تنظیم کنند که تعادل و توازن در آن رعایت شود.

کلیدواژه‌ها: آسیا- پاسفیک، ایندو- پاسفیک، بازی بزرگ قدرت، ابتکار کمربند- جاده، سیاست خارجی.

مقدمه

طی یکی دو دهه گذشته، اغلب سخن از این بوده که مرکز ثقل قدرت از حوزه اقیانوس اطلس به اقیانوس آرام انتقال پیدا کرده است. در ادبیات سیاسی-امنیتی، این تحول نوعی تغییر ژئوپلیتیک محسوب می‌شود. از این رو، هم علت تغییر هم پیامدهای تغییر می‌تواند بسیار مهم باشد. مثلاً، علت تغییر می‌تواند بیانگر کاهش معمای امنیت در اقیانوس اطلس و برعکس تشدید معمای امنیت در حوزه اقیانوس آرام باشد. پیامد این تغییر نیز می‌تواند بسیار متعدد، پیچیده، و حتی خطرناک باشد. یکی از پیامدهای این تغییر شکل‌گیری دو محور ژئوپلیتیک در منطقه آسیاست که تقریباً می‌توان گفت به اندازه محورهای شرق و غرب در دوره جنگ سرد و شاید هم بیشتر از آن حائز اهمیت است: این دو محور عبارت‌اند از ایندو-پاسفیک با محوریت امریکا و هند و آسیا-پاسفیک با محوریت چین و پاکستان. البته، بازی قدرت در این منطقه بسیار پیچیده‌تر از آن است که بخواهیم تعداد بازیگران و منافع بسیار متعارض و پیچیده آن‌ها و درهم‌تنیدگی‌های ژئوپلیتیک منطقه را به این حد تقلیل دهیم. تقریباً می‌توان گفت کل جهان از آسیا و افریقا گرفته تا اروپا و حتی امریکای لاتین در این بازی بزرگ درگیرند.

سؤال این است که جهت‌گیری سیاست خارجی هند در حوزه ایندو-پاسفیک چیست و چه عواملی بر این جهت‌گیری تأثیرگذارند؟ فرضیه مقاله که به روش توصیفی-تحلیلی بررسی شده آن است که سیاست خارجی هند در ایندو-پاسفیک از «استراتژی توازن گریزان» پیروی می‌کند و علت آن نیز حساسیت‌های خاص منطقه ایندو-پاسفیک برای منافع هندوستان است. هند ناچار است بین مجموعه‌ای از منافع و ملاحظات در حوزه ایندو-پاسفیک تعادل برقرار کند و انجام‌دادن این کار سیاستمداران هند را با معمای پیچیده‌ای مواجه کرده است. از یک طرف، رشد روزافزون چین، کشوری که با ابتکار کمربند-جاده عملاً نقشه نظم منطقه‌ای و بین‌المللی جدید را طراحی می‌کند، دهلی‌نو را بسیار نگران ساخته و این کشور را به تکاپو برای نقش‌آفرینی در معماری ژئوپلیتیک حوزه ایندو-پاسفیک وادار کرده است. از سوی دیگر، هندوستان از آن بیم دارد که ورودش به اتحادها و ائتلاف‌ها علیه چین حساسیت این کشور را برانگیزد و پکن را وادار نماید برای هند مشکل‌آفرینی کند. بنابراین، هند درصدد است به‌گونه‌ای رفتار کند که، ضمن آنکه برای چین محدودیت‌های استراتژیک به‌وجود آورد، مانع تقابل چین با هند در اشکال مختلف برآید.

اهمیت پرداختن به موضوع این مقاله در آن است که، از منظر ژئوپلیتیک، مفهوم ایندو-پاسفیک می‌تواند بیانگر تغییر مرکز ثقل سیاست بین‌الملل از اقیانوس اطلس به اقیانوس هند و آرام باشد. این بدان معنی است که تحولات ژئوپلیتیک جهان یک گام به منطقه‌ای که ایران در آن مستقر بوده (حوزه اقیانوس هند) نزدیک‌تر شده است؛ به‌ویژه زمانی که هند در چارچوب همین تحولات ژئوپلیتیکی مبادرت به سرمایه‌گذاری در بندر چابهار ایران نموده و این مهم عملاً ایران را به بخشی از این بازی بزرگ قدرت نیز تبدیل کرده است.

به‌علاوه اقیانوس هند به شلوغ‌ترین و استراتژیک‌ترین کریدور تجاری جهان تبدیل شده است که دوسوم حمل و نقل جهانی نفت را انجام می‌دهد. اقتصادهای قدرتمند شرق آسیا به‌شدت به واردات نفت در سراسر اقیانوس هند از خاورمیانه و افریقا وابسته است و قرار است این وابستگی عمیق‌تر شود. تقریباً ۸۰ درصد از واردات نفت چین، حدود ۹۰ درصد واردات نفت کره جنوبی، و بیش از ۹۰ درصد واردات نفت ژاپن از خاورمیانه یا افریقا از طریق اقیانوس هند حمل می‌شود. این تحولات ایندو-پاسفیک را به مرکز ثقل اقتصادی و استراتژیک جهان تبدیل می‌کند. از این منظر نیز توجه و پرداختن به موضوع برای سیاستمداران و نویسندگان ایرانی ضرورت دارد. زیرا ایران یکی از بزرگ‌ترین دارندگان منابع انرژی و شرق و جنوب شرق آسیا یکی از بزرگ‌ترین واردکنندگان انرژی از ایران است.

روش تحقیق

مقاله حاضر از حیث نوع و هدف جزو پژوهش‌های توسعه‌ای به‌شمار می‌رود. بدین معنی که این مقاله بخشی از یک تبیین کلی در باره یک بازی بزرگ در منطقه ایندو- پاسفیک است. از این رو، در مقاله حاضر فقط بر تبیین جایگاه هندوستان در این بازی بزرگ تمرکز شده است. روش مقاله نیز توصیفی- تحلیلی است؛ بدین معنی که پس از استخراج داده‌ها از منابع معتبر داخلی و خارجی، به توصیف و تحلیل آن‌ها پرداخته شده است. حاصل این توصیف و تحلیل یافته‌هایی است که ضمن توسعه‌بخشیدن به حوزه مطالعاتی یادشده حاوی جهت‌گیری‌هایی برای ارتقای قوه تحلیل تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیرندگان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران است.

چارچوب مفهومی: ایندو- پاسفیک

در این پژوهش ایندو- پاسفیک به این دلیل به‌عنوان چارچوب مفهومی انتخاب شده است که وقتی یک مفهوم پا به عرصه ظهور می‌گذارد می‌خواهد چیزی را توضیح دهد. بنابراین، مفهوم ایندو- پاسفیک بیانگر فعل و انفعالات استراتژیکی قدرت‌های بزرگ و بازیگران میانی مهم است که در یک منطقه جغرافیایی حساس در حال وقوع است و سمت و سوی آینده بسیاری از تحولات استراتژیک جهانی را رقم خواهد زد.

قبل از آنکه مفهوم ایندو- پاسفیک در شکل امروزی آن رایج شود، واژه‌ای که تحولات ژئوپلیتیک این منطقه را تبیین می‌کرد مفهوم آسیا- پاسفیک بود. در اصل مفهوم آسیا- پاسفیک از اواخر دهه ۱۹۶۰ به یک مفهوم مسلط در برداشت‌های آسیایی تبدیل شد. در آن هنگام این مفهوم به‌طور کلی به‌عنوان منطقه‌ای قلمداد می‌شد که شمال شرقی و آسیای جنوب شرقی را با اقیانوسیه و امریکای شمالی متصل می‌کرد. هدف اصلی این ایده تقویت نقش استراتژیک و اقتصادی ایالات متحده در آسیا و همچنین انعکاس موفقیت کشورهای صنعتی شرق آسیا به‌عنوان شرکای تجاری ایالات متحده بود. تداوم و گسترش این روند تا اواخر دهه ۱۹۸۰ به ایجاد فرایند همکاری اقتصادی آسیا- پاسفیک (اپک) منجر شد که سطوح جدیدی از ارتباطات و نهادینه‌شدن روابط را در منطقه آسیا- پاسفیک به همراه داشت. اعضای آن شامل بیشتر کشورهای شرق آسیا و اقیانوسیه، به علاوه ایالات متحده، کانادا، و سه کشور امریکای لاتین بود.

در مقابل آسیا- پاسفیک، ایندو- پاسفیک از نظر جغرافیایی منطقه‌ای است که در یک سر آن اقیانوس هند و در سر دیگر آن اقیانوس آرام قرار دارد. این مفهوم امروزه با یک بار ژئوپلیتیک همراه است و در مقابل اصطلاح آسیا- پاسفیک به کار می‌رود (چانگ وو، ۲۰۱۸: ۱-۳). اگرچه تعیین تاریخ دقیق برای کاربرد مفاهیم دشوار است، می‌توان گفت تا سال ۱۹۹۰ یعنی دقیقاً تاریخ پایان جنگ سرد واژه آسیا- پاسفیک مورد استفاده رایج در منطقه بود که هم بر جغرافیای منطقه انطباق داشت هم نوعی کارکرد سیاسی به همراه داشت. کارکرد سیاسی آن همانا تلقی امریکایی‌محور از منطقه و کشورهای منطقه در مقابل بلوک شرق بود. از آن زمان به بعد سه تحول مهم در منطقه رخ داد که سبب تزلزل در مفهوم آسیا- پاسفیک شد:

رشد روزافزون قدرت چین و در نتیجه تشدید شکاف بین چین و امریکا به‌گونه‌ای که واشنگتن جدی‌ترین رقیب آینده خود را چین قلمداد کرد و لذا در صدد مهار آن برآمد.

ظهور هند به‌عنوان یک قدرت اقتصادی و نظامی قابل توجه با منافی فراتر از جنوب آسیا که این مهم با توجه به پیشینه اختلافات حتماً چین و هند را شاخ به شاخ می‌کرد.

افزایش ارتباط بین قدرت‌های اقتصادی شرق و جنوب شرق آسیا و منطقه اقیانوس هند، به‌ویژه به این دلیل که اقیانوس هند و کشورهای پیرامونی آن هم یک کریدور هم یک منبع مهم انرژی و منابع دیگر برای اقتصادهای بزرگ شرق و جنوب شرق آسیا است (سینگ، ۲۰۱۸).

این سه تحول باعث ترویج مفهوم جدیدی به نام ایندو- پاسفیک در برابر آسیا- پاسفیک شد. البته، از نظر درج در نشریات، واژه ایندو- پاسفیک را اولین بار اندیشمندی استراتژیست به نام خورانان^۱ (۲۰۰۷) در یکی از مقاله‌هایش با نام «امنیت خطوط دریایی: پیشنهادهایی برای همکاری هند- ژاپن» به کار برد. به گفته وی، معنای این واژه قلمرو دریایی از سواحل افریقای شرقی و آسیای غربی، سراسر اقیانوس هند، و اقیانوس آرام غربی تا سواحل آسیای شرقی بود. این دیدگاه بعداً در مقاله‌ای از اسکات (۲۰۱۲) به نام «هند و جذابیت ایندو- پاسفیک»^۲ در مجله مطالعات بین‌الملل بازتاب داده شد.

در هر حال، امروزه، چین و کشورهای چین که به چین نزدیک‌اند علاقه‌مندند از واژه قدیمی آسیا- پاسفیک استفاده کنند؛ در حالی که آمریکا، هند، ژاپن، استرالیا، و جمع کثیری از کشورهای منطقه تمایل دارند از واژه ایندو- پاسفیک استفاده کنند. شاید تعجب‌آور باشد که بگوییم، بر اساس برداشت‌های جدید، قلمرو جغرافیایی (دریایی و زمینی و فضای) هر دو منطقه تقریباً یکی است. از این رو، به نظر می‌رسد به‌کاربردن این دو اصطلاح در توصیف یک منطقه بیشتر کارکرد سیاسی دارد که در یک سوی آن آمریکا و متحدانش به‌ویژه هند قرار دارد و در سوی دیگر چین. به عبارت دیگر، تعریف ایندو- پاسفیک از آسیا مشروعیت‌دادن بیشتر به نقش آمریکا و همچنین نقش رو به رشد هند به‌عنوان یک بازیگر استراتژیک در شرق و جنوب شرق آسیا، از جمله دریای جنوبی چین و پاسفیک غربی با حمایت امریکاست (چاکو، ۲۰۱۴). اگرچه با توجه به توضیحات بالا مفهوم ایندو- پاسفیک به ظاهر جدید به نظر می‌رسد، این مفهوم دارای پیشینه‌ای طولانی است. به‌عنوان مثال، امپراتوری هند بریتانیا به ارتباطات و پیوندها از طریق سنگاپور به چین و استرالیا و در غرب به افریقا و سوئز وابسته بود و اصطلاح ایندو- پاسفیک را در توضیح این منطقه به کار می‌برد. در طول دوره‌های استعماری، منطقه «آسیا» در نقشه‌های اروپایی شامل هلال ایندو- پاسفیک از اقیانوس هند تا آسیای جنوب شرقی و شرق آسیا یعنی چین، کره، و ژاپن می‌شد (مد کالف، ۲۰۱۵).

ایده‌هایی مشابه ایندو- پاسفیک در توسعه مطالعه ژئوپلیتیک در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم باب شد. آلفرد ماهان، نظریه‌پرداز نیروی دریایی آمریکا، و جغرافی‌دان بریتانیایی، هالفورد مکیندر، هر یک آسیا را منطقه‌ای یک‌پارچه می‌دیدند کارل هاسوفر آلمانی در تعریف خود از ایندو- پاسفیک این منطقه را وسیع‌تر از آسیا در نظر گرفت. هاسوفر با به‌کارگیری این اصطلاح در جغرافیای سیاسی، وحدت استراتژیک و اقتصادی این منطقه را حفاظت از ژاپن در مقابل روسیه دانست (سمپا، ۲۰۱۵). لاقلاً تا دهه ۱۹۶۰ اصطلاح رایج در کشورهای منطقه به‌طور خودکار اصطلاح ایندو- پاسفیک بود. از دهه ۱۹۶۰ به بعد تحت تأثیر چند عامل واژه ایندو- پاسفیک به تدریج رو به فراموشی گذاشت و آسیا- پاسفیک جای‌گزين آن شد:

در نتیجه جنگ جهانی دوم، قدرت بریتانیا رو به افول گذاشته بود و این کشور یکی پس از دیگری از مناطق استراتژیک جهان مثل خلیج فارس، اقیانوس هند، و کانال سوئز عقب‌نشینی می‌کرد. گویی با عقب‌نشینی قدرت‌ها مفاهیم ژئوپلیتیکی آن‌ها نیز از صحنه رخت برمی‌بست. زیرا مفهوم ایندو- پاسفیک مفهومی بود که هم در بریتانیا هم در هند بریتانیا بسیار رایج بود.

1. Khurana

2. India and the Allure of the 'Indo-Pacific'

با عقب‌نشینی بریتانیا، ایالات متحده جای‌گزین آن شد و نقطهٔ عزیمت حرکت امریکا به سمت آسیا اقیانوس آرام بود. یعنی درحقیقت با حرکت امریکا از پاسفیک به آسیا اصطلاح آسیا- پاسفیک نیز رایج شد. جنگ سرد باعث قطب‌بندی گسترده‌ای در سراسر جهان شد و یکی از مرزهای این قطب‌بندی در آسیای جنوب شرقی و شرق آسیا بود؛ یعنی یکی از حلقه‌های اصلی که آسیا را به پاسفیک غربی وصل می‌کرد. بدین ترتیب، آسیا- پاسفیک اساساً یک مفهوم ساخت امریکاست و برای توصیف شرایط ژئوپلیتیکی به‌کار می‌رفت که امریکا در آن قرار داشت. از اوایل دههٔ ۲۰۰۰، ایندو- پاسفیک هم در نام هم در ماهیت دوباره بازگشت پیدا کرد و لذا امروزه چارچوبی صریح از ایندو- پاسفیک وارد گفت‌وگوهای سیاسی حداقل پنج کشور امریکا، هند، ژاپن، استرالیا، و اندونزی شده است.

نخست‌وزیر ژاپن در سخنرانی خود در پارلمان هند در اوت ۲۰۰۷ از واژهٔ ایندو- پاسفیک استفاده کرد و صراحتاً ادغام اقیانوس‌های هند و آرام را به‌عنوان اقدامی برای اتصال دریای‌های آزاد و غنی در آسیای پهناورتر پیشنهاد کرد (سینگ، ۲۰۱۶). در هند نیز واژهٔ ایندو- پاسفیک توسط رهبران سیاسی این کشور از سال ۲۰۱۰ به بعد مورد استفاده قرار گرفت (سینگ، ۲۰۱۶). مانموهان سینگ، نخست‌وزیر وقت هند، در اواخر سال ۲۰۱۲ شروع به استفاده از این عبارت کرد و در سال ۲۰۱۳ از آن برای تعریف روابط کشور خود با «آسه آن» و ژاپن استفاده کرد. ناراندرا مودی، نخست‌وزیر هند، نیز در توصیف دیدگاه خود برای روابط با ژاپن و استرالیا از زبان مشابهی استفاده کرده است.

استرالیا در سال ۲۰۱۳ از اصطلاح ایندو- پاسفیک در بیانیهٔ دفاعی خود استفاده کرد. در این بیانیه، ایندو- پاسفیک به‌عنوان یک قوس استراتژیک در برنامهٔ دفاعی استرالیا در نظر گرفته شد. بدین ترتیب، استرالیا اولین کشوری بود که واژهٔ ایندو- پاسفیک را در اسناد دفاعی خود وارد کرد. اندونزی نیز شروع به استفاده از این اصطلاح کرده است. در اواخر سال ۲۰۱۴، ویدودو، رئیس‌جمهور اندونزی، از چشم‌انداز جدید دریایی خود برای اندونزی به‌عنوان بازیگر استراتژیک بین دو اقیانوس هند و آرام سخن گفت (سینگ، ۲۰۱۶).

در سال ۲۰۱۰، ایندو- پاسفیک به زبان رسمی سیاست خارجی امریکا وارد شد؛ زمانی که وزیر امور خارجه، هیلاری کلینتون، و معاون وزیر امور خارجه، کورت کمپل، شروع به کاربرد این اصطلاح در سخنرانی‌های خود کردند؛ سخنرانی‌هایی که به شکل‌گیری نظریهٔ «محور آسیای ایالات متحده»^۱ یا «بازتوازن در آسیا»^۲ منجر شد (موهان، ۲۰۱۷). تازه‌ترین کاربرد مفهوم ایندو- پاسفیک توسط رئیس‌جمهور امریکا، دونالد ترامپ، صورت گرفته است. او در اولین سفر خود به آسیا در نوامبر سال ۲۰۱۷ بارها خواستار «ایندو- پاسفیک آزاد و باز»^۳ شد. همین اصطلاح در اولین استراتژی امنیت ملی ترامپ، که در دسامبر ۲۰۱۷ منتشر شد، با یازده بار تکرار، به‌کار گرفته شد. علاوه بر این، ایالات متحده گزارش خود دربارهٔ استراتژی ایندو- پاسفیک را در اول ژوئن ۲۰۱۹ منتشر کرد و اتحادیهٔ ملل جنوب شرق آسیا (آسه آن) نیز سند چشم‌انداز آسه آن در مورد ایندو- پاسفیک را در اواخر ژوئن ۲۰۱۹ انتشار داد.

با توجه به این واقعیات، اندیشمندان آیندهٔ منطقهٔ ایندو- پاسفیک را بسیار ملتهب پیش‌بینی می‌کنند. به‌عنوان مثال، میشل و پاساریلی^۴ (۲۰۱۴) این امر را برجسته کرده‌اند که منطقهٔ ایندو- پاسفیک با چالش‌ها و فرصت‌های زیادی روبه‌روست. موهان^۵ (۲۰۱۳) بیان کرده است که منطقهٔ ایندو- پاسفیک درگیر رقابت روزافزون دریایی و ژئوپلیتیکی بین

1. The U.S. "Pivot to Asia"

2. Rebalance in Asia

3. Free and open indo-pacific strategy

4. Michel and Passarelli

5. Mohan

چین و هندوستان شده است. سینگ و پولپاکا^۱ (۲۰۱۳) توضیح داده‌اند که دگرگونی در روابط بین هند و ایالات متحده و کشورهای عضو آسه آن چگونه در منطقهٔ ایندو- پاسفیک رخ می‌دهد. کرونین (۲۰۱۲) این بحث را برجسته کرده است که ادعاهای سرزمینی چین در دریای چین جنوبی در کنار ادعاهای تهاجمی در سراسر منطقه با تعارض منافع ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی دیگر کشورها مواجه شده است؛ کشورهایی همچون امریکا، هند، ژاپن، استرالیا، و دیگر قدرت‌های منطقه‌ای شامل اندونزی، مالزی، ویتنام، کره، و غیره.

با این اوصاف، به راحتی می‌توان فرض کرد که ایندو- پاسفیک در طول قرن بیست‌ویکم، همچنان میدان درگیری قدرت‌های بزرگ باقی می‌ماند و هریک از قدرت‌ها در این منطقه در چارچوب منافع ملی خود نقش‌آفرینی خواهند کرد. امریکا، چین، هند، روسیه، ژاپن، اتحادیهٔ آسه آن، و اتحادیهٔ اروپا از جملهٔ این بازیگران خواهند بود. حال سؤال این است که هند در این بازی بزرگ چه نقشی دارد؟

بحث و یافته‌ها

هندوستان و ایندو- پاسفیک

همان‌گونه که گفته شد، هند یکی از بازیگران کلیدی در بازی بزرگ ایندو- پاسفیک است. دهلی‌نو برای پیوستن و عملیاتی کردن ایدهٔ ایندو- پاسفیک انگیزه‌های زیادی دارد، اما دو انگیزه در این میان بااهمیت‌تر به نظر می‌رسد:

معرفی هند به عنوان یک قدرت جهانی

هند با ورود به تحولات ژئوپلیتیکی در منطقه و گام برداشتن فراتر از قلمرو سرزمینی و دریایی خود قصد دارد نشان دهد قدرت هند رو به فزونی است. معمولاً، افزایش قدرت افزایش نقش را به همراه دارد و این چیزی است که اصطلاحاً «سیکل قدرت و نقش» خوانده می‌شود. به عبارت دیگر، رشد اقتصادی و نظامی هند باعث شده است در منطقهٔ خود نگیرد و لذا خواهان فضایی گسترده‌تر است. قدرت هندوستان از زمان شروع اصلاحات اقتصادی و گسترش تسلیحات هسته‌ای این کشور طی دو دههٔ اخیر به تدریج شناخته شده است. هیلاری کلینتون، وزیر خارجهٔ وقت امریکا، در توصیف افزایش قدرت هند، به زبان دیپلماتیک می‌گوید: «هند به تدریج جایگاه قانونی خود را در اتاق‌های جلسات و سالن کنفرانس‌ها می‌یابد؛ جایی که در آن بیشترین مسائل جهانی بحث و تصمیم‌گیری می‌شود» (سینگ، ۲۰۱۸). معنی این عبارت آن است که هند قدرتمند شده و لذا باید در تصمیم‌گیری‌های بین‌المللی مشارکت داشته باشد.

نکتهٔ مشابهی توسط ساشما سواراج، وزیر امور خارجهٔ وقت هند، بیان شده است: «هندوستان به یکی از مهم‌ترین شرکت‌کنندگان در گفت‌وگوهای جهانی تبدیل شده است» (سینگ، ۲۰۱۸). امروزه نیز دولت مودی در هند تلاش می‌کند تا خود را از یک کشور «غالب در جنوب آسیا» که بیشتر رنگ و بوی «یک قدرت منطقه‌ای» دارد به «یک قدرت جهانی واقعی» تبدیل و به جهان معرفی کند. بنابراین، با توجه به نفوذ و توانایی رو به رشد، به نظر می‌رسد طبیعی است که هند نفوذ خود را فراتر از شبه‌قاره گسترش دهد. تلاش هند برای ورود به دریای چین جنوبی و گسترش مناسبات با کشورهای درگیر در این منطقه بخشی از همین فعالیت‌هاست. وزیر دفاع هند در سال ۲۰۱۱ گفت: نیروی دریایی هند برای دفاع از منافع کشور باید به دریای چین جنوبی برود (سینگ، ۲۰۱۸). دهلی‌نو منافع هند را در دریای چین جنوبی این‌گونه توجیه می‌کند:

منافع هند به آزادی دریانوردی پیوند خورده است. دریای چین جنوبی گذرگاه مهمی برای تجارت هند در منطقه است و حفاظت از این آبراه برای هند حیاتی است. بیش از ۴۰ درصد از تجارت هند از دریای جنوبی چین عبور می‌کند. از این رو، دهلی‌نو نمی‌تواند تحولات در ایندو-پاسفیک و نیاز به خطوط امن دریایی در دریای چین جنوبی را نادیده بگیرد. دریای چین جنوبی گذرگاه ورود از اقیانوس هند به منطقه پاسفیک است. ورود هند به دریای چین جنوبی می‌تواند آن را به بازیگری تأثیرگذار در پاسفیک تبدیل کند. از این منظر، هند به یکی از تأمین‌کنندگان اصلی امنیت برای منطقه ایندو-پاسفیک تبدیل خواهد شد.

تسلط بر مناطق استراتژیک بخشی از استراتژی قدرت‌های بزرگ است. هند برای آنکه یک قدرت بزرگ قلمداد شود، نفوذ در مناطق استراتژیک جهان از جمله دریای چین جنوبی یک ضرورت است. و مهم‌ترین دلیل عامل چین است. ورود هند به دریای چین جنوبی با این هدف صورت می‌گیرد که تسلط چین بر دریای چین جنوبی و در نتیجه دسترسی این کشور به اقیانوس هند را مشکل‌تر نماید (منافع هند در دریای چین جنوبی، ۲۰۱۲). به عبارت دیگر، هند در پی مشغول کردن چین در مناطق پیرامونی خود است تا فرصت پرداختن به نقاط دورتر را نداشته باشد.

محدودسازی چین

مقابله با چین دومین انگیزه هند برای ورود به تحولات ژئوپلیتیکی جدید است. پیشینه روابط چین و هند چندان مطلوب نیست. آن‌ها دو جنگ را تجربه کرده‌اند و هنوز هم اختلاف ارضی و مرزی دارند. حال که هر دو به‌عنوان دو قدرت بزرگ آسیایی و حتی جهانی قد علم کرده‌اند اختلافات آن‌ها احتمالاً بیشتر بروز و ظهور پیدا خواهد کرد. چانگ چین پنگ، نظریه‌پرداز چینی، می‌گوید: «حتی اگر مناقشه سرزمینی بین چین و هند حل شود، باز هم دو کشور در منطقه آسیا-پاسفیک همچنان روابطی رقابت‌آمیز خواهند داشت؛ زیرا این دو غول آسیایی در آرزوی کسب موقعیت قدرت بزرگ هستند» (چانگ، ۲۰۰۴: ۱۱۷). آنچه هندی‌ها ایندو-پاسفیک می‌خوانند و آنچه چینی‌ها آسیا-پاسفیک می‌نامند (دو عنوان برای تقریباً یک منطقه) خود نشانه و قلمروی برای بروز این اصطکاک‌هاست.

در این چارچوب یکی از مسائلی که هند را نگران ساخته و انگیزه این کشور را در پیگیری ایده ایندو-پاسفیک بالا برده حضور فعال چین در اقیانوس هند است. واقعیت این است که اساساً منافع چین به اقیانوس هند پیوند خورده است (خوران، ۲۰۰۸: ۲۱). اقیانوس هند محل ترانزیت انرژی چین محسوب می‌شود. به‌علاوه، حدود یک میلیون یا بیشتر اتباع چینی نیز در آفریقا زندگی و کار می‌کنند؛ جایی که چین سرمایه‌گذاری خارجی عمده‌ای نیز در آن صورت داده است. علاوه بر این، نیروهای امنیتی چینی نقش‌های مختلفی در آفریقا ایفا می‌کنند؛ از جمله به‌عنوان مشارکت‌کنندگان «خیر عمومی» مانند کمک‌های پزشکی و تخلیه غیرنظامیان از مناطق بحرانی (سینگ، ۲۰۱۶).

توسعه قابلیت‌های نیروی دریایی چین نیز نشانه روشنی است مبنی بر اینکه اولویت‌های استراتژیک آن به اقیانوس هند متمایل است. ایجاد یک نیروی دریایی قوی در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که اولویت‌های دریایی پکن به «دریاهای نزدیک» خود محدود نمی‌شود. در یکی از اسناد دفاعی چین آمده است: «ذهنیت سنتی که زمین از دریا خارج می‌شود باید رها شود» (سینگ، ۲۰۱۶). این به‌روشنی به معنای اضافه‌کردن نقش «حفاظت از دریاهای آزاد» به فعالیت‌های نیروی دریایی چین است؛ چیزی فراتر از آنچه قبلاً فقط دفاع از آب‌های ساحلی خوانده می‌شد. معنی و مفهوم نگران‌کننده‌تر این تحول برای هندی‌ها آن است که از این پس اقیانوس هند عرصه تاخت و تاز نیروی دریایی چین خواهد بود (راجاکوپلان، ۲۰۲۰: ۱۰).

در حال حاضر نیز چین به اندازه‌ای که در هند ایجاد نگرانی کند حضور مؤثر در اقیانوس هند دارد. پکن اخیراً حضور امنیتی درازمدت در خلیج عدن و نیز افزایش فعالیت دریایی و سرمایه‌گذاری بندری در نقاط مختلف اقیانوس هند را گسترش داده است. فعالیت‌های مداوم مقابله با دزدی دریایی از اواخر سال ۲۰۰۸، سفر «حسن نیت» کشتی بیمارستانی ارتش چین در قالب «هلال صلح» به بسیاری از کشورهای اقیانوس هند در سال ۲۰۱۳، گشت‌زنی یک زیردریایی چینی که با انرژی هسته‌ای کار می‌کند برای آزمایش‌ها و قابلیت‌های سیگنال در اواخر ۲۰۱۳ و اوایل سال ۲۰۱۴ در سرتاسر اقیانوس هند، و انجام دادن تمرینات شبیه‌سازی جنگی توسط دو ناوشکن چینی در سال ۲۰۱۴ در اقیانوس هند، همگی بخشی از فعالیت‌های روزانه نیروی دریایی چین در اقیانوس هند است (سینگ، ۲۰۱۶). در مجموع، بسیاری از استراتژیست‌های دریایی هند دریانوردی چین را تهدید شماره یک هند در اقیانوس هند می‌دانند. برای مثال، بهادر اکومار^۱ یک مقام دیپلماتیک هند اظهار داشته است که تسلط دریایی آمریکا در حال کاهش است؛ در حالی که دریانوردی چین ممکن است در دهه‌های آینده جنگ‌افروزی‌های بیشتری داشته باشد (سینگ، ۲۰۱۸).

اگرچه همه این تحرکات برای هند نگران‌کننده است، به نظر می‌رسد هیچ کدام از آنها به اندازه ابتکار «پروژه کمر بند- جاده» هند را نگران نکرده باشد. این پروژه، که یک خط دریایی و خشکی را شامل می‌شود، اساساً چین را در یک برتری ژئوپلیتیک نسبت به هند قرار می‌دهد. اگرچه واکنش هند و حتی متحدان آن از جمله آمریکا نسبت به احداث و گسترش پروژه «کمر بند- جاده» در ابتدا توأم با رضایت بود، دو عامل سبب انصراف هند از مشارکت در این پروژه و حتی مخالفت با آن شد: اولین عامل به آغاز به کار اجرای کریدور اقتصادی چین- پاکستان در سال ۲۰۱۷ مربوط می‌شود که یکی از گلوگاه‌های اصلی و کلیدی «پروژه کمر بند- جاده» است (شمیلین، ۲۰۱۹) و دومین برداشت غالب در هند بود که بر آن‌اند این پروژه ممکن است در نهایت به سلطه ژئوپلیتیکی چین بر منطقه آسیا- پاسفیک منجر شود (فیصل، ۲۰۱۹).

سیاست هند در ایندو- پاسفیک

در پاسخ به دو انگیزه بالا، خصوصاً نگرانی که از ناحیه چین احساس می‌کند، هند به لحاظ نظری می‌تواند چند سیاست را نسبت به منطقه ایندو- پاسفیک اتخاذ کند:

سیاست چندتعهدی

منظور از سیاست چندتعهدی ورود هند به دسته‌جات چندوجهی و بعضاً متعارض در حوزه ایندو- پاسفیک است تا از قبل آن دهلی‌نو بتواند منافع خود را تأمین کند. طرفداران این دیدگاه بر این باورند که سیاست چندتعهدی نه تنها هندوستان را قادر می‌سازد تا اولویت‌های توسعه‌ای خود را از طریق یک پارچگی اقتصادی بیشتر در سطح منطقه و جهان به پیش ببرد، بلکه از طریق خودداری از وابستگی به یک قدرت بزرگ‌تر، کمک می‌کند تا خوداتکایی استراتژیک آن حفظ شود.

مخالفان این سیاست بر آن‌اند که اجرا کردن سیاست چندتعهدی غیرعملی خواهد بود، زیرا در خلال دوره‌هایی که رقابت شدیدی بین قدرت‌های بزرگ منطقه پیش می‌آید ایجاد اتحاد و حفظ اتحاد به نظر سخت می‌آید، زیرا تعاملات بین قدرت‌های بزرگ رقیب به صورت ذاتی منازعه‌آمیز و در نتیجه حاصل جمع جبری صفر است. بنابراین، عضویت در چنین گروه‌های چندگانه ناممکن بوده و تناقضاتی که در دنبال کردن چنین سیاستی وجود دارد کنترل‌نشده است.

سیاست عدم تعهد^۱

منظور از سیاست عدم تعهد آن است که دهلی‌نو به هیچ یک از قدرت‌های بزرگ که در حوزهٔ ایندو-پاسفیک فعال‌اند تعهد خاصی را نپذیرد تا از این طریق هندوستان بتواند از ظرفیت همهٔ آن‌ها در جهت پیشبرد منافع خود استفاده کند. طرفداران این دیدگاه ادعا می‌کنند که سیاست عدم تعهد به هندوستان کمک می‌کند تا از منابع چندگانه سودهای اقتصادی، نظامی، و تکنولوژیکی به‌دست آورد. همچنین، سیاست عدم تعهد این کشور را قادر می‌سازد تا نقش یک «پل واحد» را بین کشورها و گروه‌های مختلف بازی کند. اما مخالفان بر آن‌اند که این ایده به‌نوعی تکرار سیاست عدم تعهد هند در دوران جنگ سرد است که دهلی‌نو نه‌تنها نتوانست از آن بهرهٔ کافی ببرد، بلکه عملاً با قرارگرفتن در بلوک شرق فقط هزینهٔ رقابت شرق و غرب را بر خود تحمیل کرد. علاوه بر این، با توجه به توانمندی‌های اقتصادی و نظامی محدود داخلی هند در مقابل چین، موازنه‌سازی خارجی در قالب یک اتحاد در برابر چین ضروری است.

سیاست همراهی با چین^۲

منظور از سیاست همراهی با چین آن است که هند از یک سو تا آینده‌ای قابل پیش‌بینی از رقابت و درگیری با چین پرهیز کند و از سوی دیگر با برقراری ارتباط نزدیک‌تر با چین از ظرفیت اقتصادی این کشور برای پیشبرد منافع خود بهره جوید. منتقدان این سیاست بر این باورند که اگرچه هندوستان ممکن است با رابطهٔ اقتصادی نزدیک‌تر با چین از لحاظ پیشرفت و دگرگونی در اقتصاد داخلی خود امتیازاتی به‌دست آورد، تقریباً بعید است که همکاری اقتصادی بیشتر با چین بتواند به بهبود رقابت دو کشور منجر شود یا دو کشور را به سوی شرایط سیاسی قابل قبول دو طرف سوق دهد.

سیاست اتحاد با امریکا

اتحاد با امریکا چهارمین گزینهٔ سیاسی است. طرفداران این سیاست اتحاد با امریکا را برای پشتیبانی از ارزش‌های دموکراسی، تکثرگرایی، و سکولاریسم در برابر چین اقتدارگرا که در اتحاد با پاکستانی است که صادرات جهاد می‌کند ضروری می‌دانند. در عین حال، اتحاد با امریکا برای مقابله با قدرت رو به رشد چین و در نتیجه توانایی بهتر هندوستان برای شکل‌دهی دوباره به نظم آسیایی و بین‌المللی ضروری به‌نظر می‌رسد. اما منتقدان اعتقاد دارند اتخاذ چنین سیاستی دو چالش مهم برای هند به‌وجود می‌آورد: اول اینکه این سیاست به معنی به مقابله برخاستن با چین پیش از موعد مقرر است و لذا چین را تحریک می‌کند تا علیه هندوستان سیاست‌های خصمانه در پیش گیرد؛ دوم اینکه اتحاد با امریکا هندوستان را به شریک کوچک‌تر تبدیل کرده و آن را در دام رخدادهای ناگوار نظامی ناشی از رقابت امریکا با چین خواهد انداخت (کالیانامان، ۲۰۱۶).

سیاست عملی هند در ایندو-پاسفیک

به‌نظر می‌رسد با توجه به شرایط حساس موجود، هند ترکیبی از گزینه‌های مختلف را در پیش گرفته است که اصطلاحاً «توازن‌بخشی گریزان»^۳ خوانده می‌شود. منظور از این موازنه، تعادل در رفتار به‌گونه‌ای است که ضمن ارتقای توانمندی هند حداقل در میان‌مدت حساسیت سایر کشورها به‌ویژه حساسیت چین را برنینگیزد. سیاست‌های مختلف هند در ایندو-پاسفیک این دیدگاه را تأیید می‌کند. در ذیل به پاره‌ای از این سیاست‌ها اشاره می‌شود:

1. Non-alignment
2. Bandwagoning with China
3. Evasive balancing

سیاست اقیانوس هند

عنوان دیگر این سیاست «سیاست نقش دریایی هند» است. این سیاست سه وجه مهم دارد: اولین وجه آن پروژه موسوم به «ساگارمالا» است. این پروژه، که به‌عنوان موتور محرکه اقتصاد هند قلمداد شده است، ایجاد بنادر بزرگ، نوسازی بنادر موجود، توسعه چهارده منطقه، و واحد اشتغال ساحلی را دربر می‌گیرد. بنادری که در پرتو این پروژه ایجاد یا نوسازی می‌شوند از طریق بزرگراه‌هایی به طول ۷۵۰۰ کیلومتر به هم وصل می‌شوند. کارکرد اصلی این پروژه گسترش راه‌های تجارت دریایی بین‌المللی و در درجه بعد توسعه جوامع ساحلی هند است. تخمین زده می‌شود این پروژه بالغ بر ۱۲۰ میلیارد دلار معادل ۱۱۰ میلیارد یورو بودجه نیاز داشته باشد و در صورت تحقق ده میلیون شغل مستقیم و غیرمستقیم ایجاد خواهد کرد (Pib.nic.in, 2015).

دومین وجه این سیاست پروژه موسوم به «مائوسام» است. این پروژه نخست توسط مسئولان فرهنگی هند به‌صورت یک طرح فرهنگی در سی‌وهشتمین اجلاس میراث جهانی در سال ۲۰۱۴ در دوحه قطر مطرح شد. جوهره این طرح بر این پیش‌فرض تاریخی استوار است که چگونه ضرورت اطلاع از جریان بادهای موسمی باعث انتقال دانش، تکنولوژی، سنت، و عقاید بین جوامع حوزه اقیانوس هند شده است. در این طرح جوامعی که محل مبادله پیام‌های موسمی بوده‌اند از این پس به‌عنوان یک مرکز فرهنگی در تعامل با یکدیگر قرار می‌گیرند و بین آن‌ها مبادلات فرهنگی اتفاق می‌افتد (فرهنگ هندوستان، ۲۰۱۴). این طرح که از منظر هند امکان بازتأسیس پیوندها با شرکای تجاری باستانی و ایجاد یک «جهان اقیانوس هند» با محوریت هندوستان را تأمین می‌نماید محدوده شرق آفریقا، جنوب ایران، و سریلانکا تا جنوب شرق آسیا را شامل می‌شود. دهلی نو سعی دارد با این بهانه به نوعی کشورهای حوزه اقیانوس هند را دور هم جمع کند و در قالب همکاری‌های فرهنگی برنامه‌های ژئواکونومی و ژئوپلیتیک خود را پیش ببرد و بدین طریق طرح جاده ابریشم دریایی چین را به‌چالش بکشد (پیلالاماری، ۲۰۱۴).

وجه سوم سیاست اقیانوس هند پروژه موسوم به «بهارات مالا» است. این پروژه یکی از بزرگ‌ترین پروژه‌های بزرگ‌راهی هند در طول تاریخ این کشور است. حدود ۵۰ هزار کیلومتر طول دارد و شامل ساخت جاده و بزرگراه و ترمیم بعضی از جاده‌های قدیم در سراسر هند است. این پروژه، ضمن آنکه مناطق مختلف هند به‌ویژه مناطق مرزی را به هم متصل می‌کند، نوعی پیوند بین مناطق دوردست با مناطق ساحلی نیز به‌وجود می‌آورد. این پروژه می‌تواند ۲۲ میلیون فرصت شغلی ایجاد کند (بیانیه هندوستان، ۲۰۱۷).

همه این پروژه‌ها با هدف ارتقای توانمندی‌های هند جهت تبدیل کردن این کشور به یک بازیگر جهانی و صد البته در رقابت با چین انجام می‌شود.

سیاست عمل در شرق

همان‌گونه که گفته شد، از نظر جغرافیایی، ایندو-پاسفیک منطقه‌ای است که در یک طرف آن اقیانوس هند و در طرف دیگر آن اقیانوس آرام قرار دارد. وقتی چنین نگاهی به این منطقه داشته باشیم، ملاحظه خواهد شد که آسیای جنوب شرقی و شرق آسیا در وسط آن قرار دارد. هندوستان طی سال‌های اخیر توجه خاصی به این دو منطقه نشان داده است و به همین علت نوع نگاه هند به این مناطق را «سیاست نگاه به شرق» و در ادبیات جدیدتر «سیاست عمل در شرق» نام‌گذاری کرده‌اند (سینگ، ۲۰۱۸). امروزه این توجه هندوستان به شرق یک تغییر جهت ساده قلمداد نمی‌شود، بلکه در قالب یک نگاه ژئوپلیتیکی کلان‌تر یعنی ایندو-پاسفیک قابل تفسیر است. به همین دلیل، راجاکوپلان^۱ نگاه جدید هند

در قالب ایندو- پاسفیک را سومین گام در سیاست خارجی هند پس از «سیاست نگاه به شرق» و «سیاست عمل در شرق» قلمداد کرده است (راجاکوپلان، ۲۰۲۰: ۲). در هر حال، هدف از این سیاست توسعه مناسبات با کشورهای حوزه ایندو- پاسفیک با محوریت کشورهای عضو آسه آن به‌ویژه ویتنام و مالزی، کشورهای شرق آسیا به‌ویژه ژاپن و کره جنوبی، و کشورهای اقیانوسیه به‌ویژه استرالیا است (سینگ، ۲۰۱۸).

الف) آسیای جنوب شرقی با محوریت آسه آن

کشورهای عضو «آسه آن» نقش بسیار مهمی در سیاست عمل در شرق هند و به تبع آن جامعه عمل پوشیدن به ایده ایندو- پاسفیک دارند. در آغاز نشست دوازدهم «آسه آن» در میانمار، نخست‌وزیر مودی گفت: هند مایل است با کشورهای آسه آن شریک شود تا همکاری‌مان برای پیشبرد توازن، صلح، و ثبات در منطقه را افزایش دهیم (سینگ، ۲۰۱۸). این دقیقاً نوعی هشدار به چین و اطمینان‌بخشیدن به کشورهای آسه آن در برابر ادعاهای چین قلمداد شد.

ویژگی عمومی کشورهای آسه آن به استثنای میانمار آن است که همگی از چین می‌ترسند. از این رو، آن‌ها بی‌میل نیستند تحولات ژئوپلیتیکی در منطقه به‌گونه‌ای حادث شود که آزادی عمل چین را محدود کند. به‌علاوه، بعضی از اعضای آسه آن مثل فیلیپین، مالزی، و برونئی در دریای چین جنوبی با چین اختلافات ارضی دارند و همین مسئله علاقه آن‌ها را برای نزدیکی به قدرت‌های بزرگ‌تر افزایش می‌دهد. دهلی‌نو دقیقاً از همین روزه وارد تحولات دریای چین جنوبی شده است (کالف، ۲۰۱۵: ۲). به عبارت دیگر، در اصل، هند جزئی از دریای چین جنوبی نیست و لذا سعی دارد از طریق برقراری ارتباط نهادی و حقوقی با سایر بازیگران این منطقه پای خود را به دریای چین جنوبی باز کند. امضای قراردادهای همکاری امنیتی و دفاع دریایی با کشورهای منطقه بخشی از تلاش هند برای قانونی‌کردن دخالت خود در امور دریای چین جنوبی قلمداد می‌شود (سویا، ۲۰۱۷: ۶).

در میان کشورهای آسیای جنوب شرقی، همکاری با ویتنام در اولویت سیاست هند است. زیرا هند و ویتنام از گذشته روابط نزدیک و دوستانه داشته‌اند. دو کشور با چین جنگیده‌اند و هنوز هم با چین اختلاف دارند. این پیشینه مشترک سبب همکاری مشترک شده است. به‌عنوان مثال، در سال ۲۰۰۷، هند و ویتنام «اعلامیه مشترک در زمینه همکاری استراتژیک» امضا کردند و در سال ۲۰۱۶ این اعلامیه را به «مشارکت استراتژیک جامع» تبدیل کردند (دولت هندوستان، ۲۰۱۶).

با این حال، طولانی‌ترین رابطه امنیتی هند در جنوب شرقی آسیا با سنگاپور است. در سال ۲۰۱۵، دو کشور توافق‌نامه «همکاری ارتقایافته دفاع» را امضا کردند که شامل گفت‌وگوی سالانه بین وزرای دفاع دو کشور است. در همان سال، دو کشور نیز یک توافق «مشارکت استراتژیک» منعقد کردند. دهلی‌نو همچنین به سنگاپور اجازه داده است تا ارتش و نیروی هوایی خود را در هند آموزش دهد (بریستر، ۲۰۰۹: ۶۰۶). در مورد اندونزی نیز دو کشور در سال ۲۰۰۵ یک توافق‌نامه «همکاری استراتژیک» امضا کردند و در سال ۲۰۱۸، هنگامی که نخست‌وزیر مودی از اندونزی بازدید کرد، این توافق‌نامه به توافق‌نامه «مشارکت استراتژیک جامع» ارتقا یافت (هندوستان، ۲۰۱۶).

ب) آسیای شرقی با محوریت ژاپن

هند در چارچوب ایده ایندو- پاسفیک علاقه ویژه‌ای به همکاری با ژاپن نشان داده است و ژاپن نیز از هر گونه همکاری با هند استقبال می‌کند. درحقیقت، شروع اولیه ایده ایندو- پاسفیک را می‌توان در سخنرانی نخست‌وزیر، شینزو آبه، در پارلمان هند در آگوست ۲۰۰۷ با عنوان «تلاقی دو دریاها» مشاهده کرد. متعاقب آن دو کشور در سال ۲۰۰۸ «بیانیه مشترک همکاری‌های امنیتی» را امضا کردند. در سال ۲۰۱۴، این توافق‌نامه به «مشارکت ویژه استراتژیک و جهانی»

ارتقا یافت (باسرور، ۲۰۱۸: ۱-۱۲). شاید هیچ یک از رفتارهای سیاسی و امنیتی ژاپن و هند به اندازه بیانیۀ نخست‌وزیران دو کشور در ژانویه ۲۰۱۵ در خصوص تحولات دریای چین جنوبی بیانگر نزدیکی دیدگاه دهلی‌نو و توکیو در خصوص ایده آیدو-پاسفیک نباشد. در این بیانیۀ مشترک که در جریان دیدار نخست‌وزیر ژاپن، شینزو آبه، از دهلی‌نو صادر شد آمده است: «در رابطه با اهمیت حیاتی خطوط ارتباطات دریایی در دریای چین جنوبی برای امنیت انرژی منطقه و تجارت، که صلح و رفاه آیدو-پاسفیک را به همراه دارد، دو نخست‌وزیر از همه دولت‌ها خواستند از اقدامات یک‌جانبه که می‌تواند به تنش در منطقه منجر شود جلوگیری کنند» (سینگ، ۲۰۱۸). این برای اولین بار بود که هند و ژاپن به‌طور مشترک نگرانی‌های خود را در مورد دریای جنوبی چین ابراز کردند. این مهم نه‌تنها بیانگر حساسیت امنیتی دو کشور نسبت به مسائل دریای چین جنوبی است، بلکه جلوه‌ای از علاقه‌مندی دو کشور برای ورود مشترک به مسائل دریای چین جنوبی است؛ موضوعی که چین را بسیار نگران خواهد کرد.

ج) اقیانوسیه با محوریت استرالیا

کشور دیگری که در سیاست نگاه به شرق هند اهمیت ویژه‌ای دارد استرالیا است. استرالیا یکی از فعال‌ترین قدرت‌ها در توسعه و حمایت از ایده آیدو-پاسفیک است. از دید دهلی‌نو، کانبرا به دلایل ذیل می‌تواند نقش منحصربه‌فردی در توسعه و حمایت از ایده آیدو-پاسفیک ایفا کند:

یک قدرت متوسط است و می‌تواند در بازی استراتژیک آیدو-پاسفیک مؤثر واقع شود.

نفوذ دیپلماتیک نسبی و مهمی در منطقه دارد.

جغرافیای غیرعادی دو اقیانوسی (اقیانوس آرام و هند) دارد و به همین دلیل بر خطوط دریایی مهم در امتداد اقیانوس هند و اقیانوس آرام نظارت دارد.

کشوری است که متحد نزدیک امریکا و در حال توسعه مناسبات اقتصادی، اجتماعی، و حتی امنیتی با چندین قدرت آسیایی به‌ویژه ژاپن است.

علاوه بر این، استرالیا مدت‌ها به خاطر وضعیت منحصربه‌فردش نه یک قدرت آسیایی و نه یک قدرت غربی شناخته می‌شود، بلکه قدرت جداگانه‌ای از جهان غرب و منطقه آسیا شناخته شده است.

در سال ۲۰۱۳، استرالیا در سند دفاعی خود به‌عنوان اولین کشور به‌طور قطعی و همه‌جانبه خود را در منطقه آیدو-پاسفیک تعریف کرد (مدکالف، ۲۰۱۵).

با توجه به نگاه فوق‌الذکر، هندوستان امروزه دارای سطح قابل توجهی از تعامل امنیتی با استرالیا است؛ از جمله تمرین‌های نظامی مشترک و ریزنی‌های مکرر امنیتی دوجانبه در سطوح مختلف. هند و استرالیا در نوامبر ۲۰۰۹ بیانیۀ مشترکی درباره همکاری‌های امنیتی امضا کردند و نظامیان دو کشور شروع به انجام‌دادن تمرینات مشترک از جمله رزمایش دریایی دوسالانه (آس ایندکس) کردند (انتشارات هندوستان، ۲۰۱۶). علاوه بر این، در سال ۲۰۱۱، استرالیا موافقت کرد که اورانیوم به هند بفروشد. استرالیا با انجام‌دادن این کار، تصمیم قبلی خود مبنی بر عدم همکاری هسته‌ای با هند را لغو کرد و این یک محرک مهم در توسعه مناسبات هند و استرالیا به‌شمار می‌رود (گرار، ۲۰۱۴: ۲۳).

سیاست همکاری با امریکا

همپوشانی منافع در مقابل چین مهم‌ترین دلیل همکاری امریکا و هند در حوزه آیدو-پاسفیک قلمداد می‌شود (چشم‌انداز اتحاد استراتژیک هند و امریکا، ۲۰۱۵). هماگونه که اشلی تلیس بیان می‌کند: «ظهور مجدد چین به‌عنوان یک قدرت جهانی اساساً ایالات متحده و هند را به طرق مختلف، اما مکمل، به‌چالش می‌کشد» (تلیس، ۲۰۱۵: ۲۵). امریکا معتقد

است در چارچوب بازی بزرگ قدرت در حوزهٔ ایندو- پاسفیک چین همهٔ ابزارهای قدرت ملی خود از جمله قدرت سیاسی، اقتصادی، دیپلماتیک، مالی، عقلانی، و فرهنگی را به کار گرفته تا نظم ژئوپلیتیکی / ژئواکونومیکی قرن بیست و یکم را مطابق آنچه پکن می‌خواهد شکل دهد. از دید امریکا، احداث جاده‌های ابریشم جدید- که به عنوان ابتکار کمربند- جاده شناخته می‌شوند- بخشی از استراتژی چین در این زمینه محسوب می‌شود (اسکوبار، ۲۰۱۷). از این رو، امریکا برای مقابله با قدرت رو به رشد چین در صدد «بازتوازن بخشی»^۱ به آسیاست. هدف از این سیاست ایجاد نظم منطقه‌ای در آسیا به موازات نظم جهانی است. واشنگتن برای نیل به این هدف به حمایت هند نیاز دارد. به همین دلیل گفته می‌شود اساساً پروژهٔ ایندو- پاسفیک یک پروژهٔ امریکایی است و هدف آن موازنه‌سازی علیه چین از طریق هند در آسیاست (کالیانارامان، ۲۰۱۶). در توضیح این موضوع، اسکات (۲۰۱۲) بر آن است که امریکا خواهان بازی و نقش مهم‌تری در منطقهٔ ایندو- پاسفیک است و به همین دلیل برای حفظ مکانیسم توازن بین قدرت‌های اقتصادی قوی، که در منطقه فعال‌اند، هندوستان را مهم‌ترین عامل در منطقهٔ ایندو- پاسفیک می‌داند (جاشانکار، ۲۰۱۸). وزیر امور خارجهٔ سابق ایالات متحده، هیلاری کلینتون، نیز در سال ۲۰۱۱ گفته بود: واشنگتن دهلی‌نو را «نه فقط به نگاه به شرق، بلکه به تعامل و عمل در شرق تشویق کرد» (کلینتون، ۲۰۱۱). در «اعلامیهٔ دیدگاه مشترک» ایالات متحده و هند نیز آمده است: «ایالات متحده یک شریک اصلی در تحقق ظهور هند به عنوان یک قدرت جهانی مسئول و تأثیرگذار در جهان است. ایالات متحده هند را تشویق کرد تا نقش فعال‌تری در شرق و جنوب شرقی آسیا ایفا کند» (چشم‌انداز اتحاد استراتژیک هند و امریکا، ۲۰۱۵). به نظر می‌رسد توافق هسته‌ای ایالات متحده و هند در سال ۲۰۰۸، که در آن واشنگتن هنجارها و قوانین جهانی موجود را نقض کرد تا استثنایی برای هند قائل شود، در متقاعد کردن دهلی‌نو به همکاری با امریکا در حوزهٔ ایندو- پاسفیک بسیار کمک کرده است.

در حدی فراتر از این‌ها، هند و امریکا وارد مشارکت دفاعی شده‌اند که هر دو طرف را قادر می‌سازد از تسهیلات نظامی یکدیگر استفاده کنند و مناسبات دفاعی بین آن‌ها را محکم‌تر کند (سینگ، ۲۰۱۸). تشدید اختلاف در دریای چین جنوبی به‌ویژه بین امریکا و چین در سال‌های اخیر موجب انگیزهٔ بیشتر برای واشنگتن شد تا در مورد این مسائل به دنبال همکاری نزدیک‌تری با دهلی‌نو باشد (پانت، ۲۰۱۶). واشنگتن در سال ۲۰۱۶ هند را «شریک اصلی دفاعی» معرفی کرد و در همان سال دو کشور توافق‌نامهٔ لجستیک (لموا) را امضا کردند که نسخهٔ خاص هند از توافق‌نامهٔ پشتیبانی لجستیک (ال.اس.ای) است. این مورد در سال ۲۰۱۸ توسط توافق‌نامهٔ سازگاری و امنیت ارتباطات (کامکاسا)، نسخهٔ خاص هندوستان از تفاهم‌نامهٔ ارتباطات و امنیت اطلاعات (سیسمووا) دنبال شد (جاشانکار، ۲۰۱۸).

یکی دیگر از شاخص‌های عمیق‌تر شدن روابط دفاعی بین این دو، رابطهٔ انتقال اسلحهٔ آن‌هاست. اگرچه ایالات متحده هنوز در ردهٔ دوم تسلیحات روسیه به هند است، اما صادرات تسلیحات امریکا به هند در سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۱۷ نسبت به سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۲ حدود ۵۵۷ درصد رشد داشته است (وسمن، ۲۰۱۸). در طی یک دههٔ گذشته، ارزش صادرات تسلیحات امریکا به هند تقریباً به ۱۵ میلیارد دلار افزایش یافت و این باعث شد تا همکاری دفاعی و امنیتی «ستون اصلی مشارکت ایالات متحده و هند» شود (ولس، ۲۰۱۷). علاوه بر این، امروز تمرین‌های نظامی مشترک هند با ایالات متحده بیش از هر کشور دیگری است.

سیاست اطمینان بخشی^۱ به چین

در حالی که مطمئناً استراتژی ایندو- پاسفیک هندوستان، که از طریق ایجاد روابط امنیتی و مشارکت‌های استراتژیک در اطراف چین جامعه عمل به خود پوشانده، با هدف موازنه بخشی با چین انجام شده است، اما دهلی‌نو در عین حال در تلاش است تا به پکن نشان دهد که این تلاش‌ها بر علیه چین طراحی نشده است. پنج نمونه از سیاست اطمینان بخش دهلی‌نو از اهمیت اساسی برخوردار است:

اول، دهلی‌نو طی اعلامیه‌های مستقیم و مکرر بیان کرده است که هند هیچ علاقه‌ای به مهار چین ندارد و مشارکت هند در همکاری دفاعی و امنیتی با سایر کشورها یک اتحاد ضدچینی قلمداد نمی‌شود. به‌عنوان مثال، نخست‌وزیر مودی در سخنرانی خود در گفت‌وگوی شانگری-لا، در سال ۲۰۱۸، صریحاً اظهار کرد که ایندو- پاسفیک یک گروه انحصاری نبوده و علیه هیچ کشوری نیست و دوستی هند با کشورهای منطقه اتحاد برای مهار نیست (دولت هندوستان، ۲۰۱۸). چند ماه بعد، سفیر هند در چین توضیح داد که کشور وی با همه قدرتها از جمله چین کار خواهد کرد و در این راستا فقط جانب خودش را می‌گیرد (اکونومیک تایمز، ۲۰۱۸). پیش از این نیز مقامات هندی اظهارنظرهای مشابهی مطرح کرده بودند. در سال ۲۰۱۴، معاون رئیس‌جمهور، حامد انصاری، گفت که هند «عضو هیچ اتحادی نیست، به منطقی مهار اعتقاد ندارند، و منافع مشترک هند و چین بیش از اختلافات آن‌ها است» (دولت هندوستان، ۲۰۱۴).

دوم، هندوستان به‌طور چشم‌گیری در دیپلماسی دوجانبه و چندجانبه چین محور مانند بریکس، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت‌های آسیا و اخیراً سازمان همکاری شانگهای مشارکت کرده است تا نشان دهد اساساً سیاست هند در پیوستن به نهادهای دوجانبه و چندجانبه به معنی تلاش برای ائتلاف علیه چین یا تلاش برای مهار چین نیست. این کشور همچنین در مورد مسائل بین‌المللی از جمله تغییرات آب‌وهوایی و تجارت آزادتر بین‌المللی با چین موضع‌های مشترکی گرفته است (دولت هندوستان، ۲۰۱۳).

سوم، هند همچنین اقدامات متقابلی را برای متقاعد کردن چین نسبت به حسن نیت خود انجام داده است؛ از جمله این اقدامات صدور دستورالعمل‌هایی برای کارمندان دولت بود تا در تظاهراتی که توسط تبعیدیان تبت در دهلی‌نو برای یادبود شصتمین سالگرد قیام ناکام تبت علیه چین برگزار شد شرکت نکنند (کازمین، ۲۰۱۸).

چهارم، دهلی‌نو، به‌رغم مشکلات دوره‌ای در روابط، مدام به دنبال گفت‌وگو با چین بوده است. به‌عنوان مثال، هند همواره سعی کرده است نظر چین را برای پیوستن هند به گروه تأمین‌کنندگان هسته‌ای (ان. اس. جی) جلب کند (خیلنایی، ۲۰۱۲)؛ حتی در اوایل سال ۲۰۱۸ بعضی از اعضای ارشد حزب بی. جی. پی، یعنی حزب حاکم، خواهان آن شدند که دولت با گشودن باب گفت‌وگو با چین رویکرد چندجانبه را در سیاست خارجی هند در پیش گیرند. این موضوع حتی اعتراض شدید واشنگتن را به همراه داشت (مدهاف، ۲۰۱۸).

پنجمین و مهم‌ترین عنصر تردید آشکار هند در مورد گفت‌وگوی امنیتی چهارجانبه است که در آن با استرالیا، ژاپن، و ایالات متحده همکاری می‌کند (مادان، ۲۰۱۷). اخیراً، مشخص شده است که هند تمایلی به این گروه ندارد (گراسمن، ۲۰۱۸) و به‌رغم حضور مکرر در جلسات چهارجانبه دائماً از قلمداد کردن آن به گروه چهارجانبه خودداری می‌کند و آن را به‌عنوان جلسات هند و آمریکا و ژاپن و استرالیا توصیف می‌کند. این موضوع از آن نظر مهم است که در سال ۲۰۰۷ هنگامی که چهار کشور برای نخستین بار با هم دیدار کردند چین نسبت به آن اجلاس مخالفت کرد (دولت هند، ۲۰۱۸). بنابراین، تلاش‌های هند برای اطمینان به چین بخش مهمی از استراتژی خود در قبال ایندو- پاسفیک را تشکیل می‌دهد؛ اگرچه معلوم نیست این تلاش‌ها تا چه حد چین را نسبت به رفتار هند متقاعد کند.

نتیجه‌گیری

ایدهٔ ایندو- پاسفیک در اصل یک ایدهٔ امریکایی برای نظم‌بخشی و معماری ژئوپلیتیک حوزهٔ اقیانوس هند و اقیانوس آرام است. منشأ این ایده کاهش تهدیدات در حوزهٔ اقیانوس اطلس و افزایش تهدیدات در حوزهٔ ایندو- پاسفیک است. به عبارت دیگر، حرکت امریکا از اقیانوس اطلس به اقیانوس آرام و اقیانوس هند دقیقاً بدین علت حادث شده است که اتحاد جماهیر شوروی به‌عنوان رقیب ایالات متحده فروپاشید و در مقابل چین به‌عنوان رقیب جدید- که موقعیت هژمونیک امریکا را به چالش می‌طلبد- پا به عرصهٔ ظهور گذاشت. به‌رغم اینکه هنوز هم روسیه می‌تواند منبع تهدید برای منافع امریکا و اروپا باشد، این تهدید هیچ‌گاه به اندازهٔ خیزش چین نگران‌کننده نیست. معنی تئوریک این انتقال ژئوپلیتیک آن است که هیچ تغییر ژئوپلیتیکی بدون در نظر داشت کاهش یا افزایش قدرت در مناطق مختلف جهان حادث نمی‌شود.

از این منظر افزایش قدرت چین باعث شده است این کشور نقش و جایگاه برجسته‌تری برای خود در جهان دست و پا کند و این در ایالات متحده به تلاش چین برای تبدیل شدن به قدرت هژمون و ساقط کردن ایالات متحده از موقعیت هژمونیک ترجمه شده است. در چنین شرایطی قدرت هژمون ناچار است چهار نوع برخورد را با قدرت نوظهور داشته باشد: درگیر شدن با قدرت نوظهور از طریق جنگ؛ محدودسازی قدرت نوظهور از طریق سیاست مهار؛ پذیرش قدرت نوظهور و همکاری مشترک در ادارهٔ امور جهان؛ تن‌دادن به جابه‌جایی قدرت در نظام بین‌الملل.

به‌نظر می‌رسد در میان این چهار گزینه، امریکا محدودسازی قدرت نوظهور را در دستور کار قرار داده است. محورهای امنیتی- سیاسی نظیر محور واشنگتن- سئول، واشنگتن- توکیو، واشنگتن- تایپه و مثلث‌هایی نظیر مثلث واشنگتن- تایپه- توکیو و واشنگتن- سئول- توکیو و مربع‌هایی نظیر امریکا- استرالیا- هند- ژاپن بخشی از ابتکار عمل‌هایی است که امریکا برای محدودسازی چین صورت داده است.

شکی نیست هندوستان هم به‌تنهایی هم در چارچوب اتحادها و ائتلاف‌هایی که با امریکا صورت داده و زندهٔ بسیار مهمی برای ایجاد توازن در مقابل چین در چارچوب پروژهٔ محدودسازی چین توسط امریکاست. از این منظر، هند به‌دلیل اختلافات پیشینی و بدبینی‌های پسینی به خودی خود انگیزهٔ لازم برای موازنه‌سازی در مقابل چین را دارد و این کار را هم از طریق افزایش قدرت خود هم در اتحاد و ائتلاف با دیگران تعقیب می‌کند. «سیاست اقیانوس هند»، «سیاست عمل در شرق» که امروزه به ایندو- پاسفیک تکامل یافته و «سیاست همکاری با امریکا» دقیقاً در همین چارچوب قابل ارزیابی است.

به‌رغم این واقعیت که هند از رشد چین بسیار نگران است، مسئله این است که هند تمایل ندارد به گونه‌ای رفتار کند که حساسیت چین تحریک شود. به همین دلیل به‌نظر می‌رسد هند قصد دارد به گونه‌ای عمل کند که، ضمن تعقیب اهداف و برنامه‌های خود، کمترین آسیب را از ناحیهٔ چین متحمل نشود. دقیقاً به همین علت است که «استراتژی اطمینان‌بخشی به چین» را در پیش گرفته است.

بر این مبنای، می‌توان اصطلاح استراتژی «تعادل یا توازن گریزان» را در توصیف رفتار هند در ایندو- پاسفیک به‌کار برد. معمولاً این اصطلاح در توصیف رفتار کشورهایی به‌کار می‌رود که می‌خواهند از همهٔ فرصت‌ها با کمترین تهدیدها آن هم در یک محیط استراتژیک پیچیده بهره ببرند. از این منظر هند مجبور به تعادل و توازن در رفتار خود با ایالات متحده است تا حمایت این قدرت هژمون را برای خود حفظ کند. در همین حال هند باید نظر کشورهای آسیای جنوب شرقی و شرق آسیا را به خود جلب کند و یکی از راه‌های آن انگشت‌گذاشتن بر روی تهدید مشترک یعنی چین است. هم‌زمان، دهلی‌نو با سیاست «نخست همسایگان» سعی کرده است رابطهٔ متعادلی را با کشورهای همسایه حفظ کند و همان‌طور که گفته شد، «استراتژی اطمینان‌بخشی به چین» را نیز در قبال پکن پیشه کرده است. بدین ترتیب، به‌نظر

می‌رسد دهلی‌نو برای نقش‌آفرینی در حوزه‌ی ایندو- پاسفیک باید بسیار ظریف عمل نماید؛ گویی که می‌خواهد بر لبه‌ی تیغ حرکت کند.

منابع

1. Tellis, Ashley J. 2015, *Unity in difference: overcoming the US-India difference* (Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2015), p. 25.
2. Brewster, David, 2009, 'India's security partnership with Singapore', *The Pacific Review*, 22: 5.
3. Burns, Nicholas, 2016, 'Our next president must maintain America's strong partnership with India,' *The Washington Post*, June 3, 2016, Available at :https://www.washingtonpost.com/opinions/our-next-president-must-maintain-americas-strong-partnership-with-india/2016/06/03/7d68184a-2834-11e6-b989-4e5479715b54_story.html.
4. Basrur, Rajesh and Narayanan Kutty, Sumitha, 2018, 'Conceptualizing strategic partnerships', in Rajesh Basrur and Sumitha Narayanan Kutty, eds, *India and Japan: assessing the strategic partnership* (Singapore: Palgrave Macmillan).
5. Calvo, Alex, 2015, "On India's 'Looking East' Policy and the South China Sea," Issue Briefings, no.3, 2015. Available at: <https://scstt.storage.googleapis.com/publications/Issue-Briefings-2015-3-Calvo.pdf>.
6. Chacko, Priya, 2014, 'The rise of the Indo-Pacific: understanding ideational change and continuity in India's foreign policy', *Australian Journal of International Affairs*, 68(4): 433-452. Available at :<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10357718.2014.891565>.
7. Chong, Alan and Wu, Shang-su, 2018, "Indo-Pacific' vs. 'Asia-Pacific': Contending Visions?" *RSIS Commentary*, No. 034-28 February 2018, Available at: <https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2018/02/CO18034.pdf>.
8. Chung, Ch'ien-peng, 2004, *Domestic Politics, International Bargaining and China's Territorial Disputes* (London: Routledge Curzon 2004).
9. Economic Times, 2018, 'India will pursue own interests in the Indo-Pacific: envoy', *Economic Times*, 16 Nov. 2018, <https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/india-will-pursue-own-interests-in-indo-pacific-envoy/printarticle/66650914.cms>.
10. Fang, Tien-sze (Undated). *India's Pivot to the Asia-Pacific and the Transformation of Its International Role*. National Tsing Hua University, Taiwan.
11. Clinton, Hillary Rodham, 2011, "Remarks on India and the United States: A Vision for the 21st Century," U.S. Department of State, July 20, 2011, Available at: <https://2009-2017.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2011/07/168840.htm>.
12. Faisal, Muhammad, 2019, "CPEC and Regional Connectivity", Strategic Studies, *Institute of Strategic Studies Islamabad*, Vol. 39, No. 2 (Summer 2019), pp. 1-17, Available at: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/48544296>.
13. Government of India, 2014, Ministry of External Affairs 'Speech by vice-president of India on "Calibrated futurology: India, China and the world" at the Chinese Academy of Social Sciences, Beijing', 3 June 2014, <https://www.mea.gov.in/Speeches-Statements.htm?dtl/23518/speech+by+vice+president+of+india+on+calibrated+futurology+india+china+and+the+world+at+the+chinese+academy+of+social+sciences+beijing+june+30+2014>.

14. Government of India, 2016, Ministry of External Affairs, 'Joint statement between India and Vietnam during the visit of Prime Minister to Vietnam', 3 Sept. 2016, <http://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/27362/Joint+Statement+between+India+and+Vietnam+during+the+visit+of+Prime+Minister+to+Vietnam>.
15. Government of India, 2018, "Ministry of External Affairs, 'Prime Minister's keynote address at Shangri-La Dialogue'", <https://www.mea.gov.in/Speeches-Statements.htm?dtl/29943/Prime+Ministers+Keynote+Address+at+Shangri+La+Dialogue+June+01+2018>.
16. Grossman, Derek, 2018, 'India is the weakest link in the Quad', *Foreign Policy*, 23 July 2018, <https://foreignpolicy.com/2018/07/23/india-is-the-weakest-link-in-the-quad/>; Jeff Smith, 'India and the quad: weak link or keystone?', *The Strategist* (Australian Strategic Policy Institute), 15 Jan. 2019, <https://www.aspistrategist.org.au/india-and-the-quad-weak-link-or-keystone/>.
17. Jaishankar, Dhruva, 2014, "A Fine Balance: India, Japan and the United States," *The National Interest online*, 24 January 2014, Available at: <http://nationalinterest.org/commentary/fine-balance-india-japan-the-united-states-9762>.
19. Grare, Frederic, 2014, *The India–Australia strategic relationship: defining realistic expectations* (Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace).
20. Jaishankar, Dhruva, 2018, '2+2 delay does not mean India–US tie. are in trouble', *NDTV.com*, 29 June 2018, <https://www.ndtv.com/opinion/5-facts-that-prove-india-us-defence-ties-are-growing-1874850>.
21. 'Japan-India Joint Statement: Towards a Free, Open and Prosperous Indo-Pacific' *Gandhi Nagar*, 14 September 2017. <http://www.mofa.go.jp/files/000289999.pdf>. Accessed on 9 November 2017.
22. Indian Express, 2016, 'India invites Australian army for special forces exercise to be held in October', *Indian Express*, 16 July 2016, <https://indianexpress.com/article/india/india-news-india/india-invites-australian-army-for-special-forces-exercise-to-be-held-in-october-2915749/>
23. Khilnani, Sunil et al., 2012, *Nonalignment 2.0: a foreign and strategic policy for India in the twenty-first century* (New Delhi: Centre for Policy Research).
24. Kalyanaraman, S., 2016, "India Foreign policy Options in the Asia- Pacific: A Critical Evaluation" *Institute for Defense Studies and Analyses*, idsa.in, June 10, 2016. Available at: https://idsa.in/event/india-foreign-policy-options-in-the-asia-pacific_100616.
25. Kaplan Robert, D., 2009, "Center Stage for the 21st Century: Power Play in the Indian Ocean," *Foreign Affairs*, March/April 2009, Available at: <https://www.foreignaffairs.com/articles/east-asia/2009-03-01/center-stage-21st-century>.
26. Kazmin, Amy, 2018, 'India orders officials to stay away from Dalai Lama rally', *Financial Times*, 6 March 2018, <https://www.ft.com/content/1aa2876c-2149-11e8-a895-1ba1f72c2c11>.
27. Khurana, Gurpreet S., 2008, "China's 'String of Pearls' in the Indian Ocean and Its Security Implications," *Strategic Analysis*, Vol. 32, No. 1, January 2008. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09700160801886314?journalCode=rsan20>.
28. Kirk, Donald, 2011, "South Korea delivers setback to Somali pirates and a warning to North Korea," *The Christian Science Monitor*. January 21, 2011. Available at: <https://www.csmonitor.com/.../South-Korea-delivers-setback-to-Somali-pirates-and-a-wa>.
29. Madan, Tanvi, 2017, 'The rise, fall, and rebirth of the Quad', *War on the Rocks*, 16 Nov. 2017, <https://warontherocks.com/2017/11/rise-fall-rebirth-quad/>.

30. Madhav, Ram, 2018, 'India needs to focus eastward', *The Hindu*, 17 Jan. 2018, <https://www.thehindu.com/news/national/india-needs-to-focus-eastward/article22458036.ece>.
31. Medcalf, R., 2015, "Reimagining Asia: from Asia-Pacific to Indo-Pacific". Available at: www.theasanforum.org/reimagining-asia-from-asia-pacific-to-indo-pacific/ June 26, 2015.
32. Mishra, Vivek, 2016, "Revealed: India's Ambitious New Naval Strategy," *National Interest*, June 2, 2016, Available at: <http://nationalinterest.org/feature/revealed-indias-ambitious-new-naval-strategy-16438?page=show>.
33. Mohan, C. Raja, 2017, 'What the return of the quadrilateral says about India and emerging Asian geopolitics', *Indian Express*, 29 October 2017. Available at: <http://indianexpress.com/article/explained/in-fact-what-the-return-of-quadrilateral-says-about-india-and-emerging-asian-geopolitics-4912740/>. Accessed on 10 November 2017.
34. Pan, Chengxin, 2014, 'The "Indo-Pacific" and geopolitical anxieties about China's rise in the Asian regional order', *Australian Journal of International Affairs*, Vol. 68, No. 4, 2014, pp. 453-69. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10357718.2014.884054>.
35. Pant, Harsh V., 2016, "India, US must collaborate on South China Sea," *Hindustan Times*, March 13, 2016, Available at: <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2011/07/168840.htm>.
36. Pillalamarri, Akhilesh, 2014, Project Mausam: India's Answer to China's 'Maritime Silk Road', *The Diplomat*, <https://thediplomat.com/2014/09/project-mausam-indias-answer-to-chinas-maritime-silk-road/>
37. Rajagopalan, Rajesh, 2020, Evasive balancing: India's unviable Indo-Pacific strategy, *International Affairs*, Vol. 96, Issue 1, January 2020, Pages 75–93, Available at: <https://doi.org/10.1093/ia/iiz224>.
38. Scobar, P., 2017, "New Great Game moves from Asia-Pacific to Indo-Pacific". *www.atimes.com* December 7, 2017. Available at: www.atimes.com/article/new-great-game-moves-asia-pacific-indo-pacific.
39. Scott, David, 2012, India and the Allure of the 'Indo-Pacific'. *International Studies*, 49(3-4), 165-188. Also see David Scott, 'Strategic Imperative. of India a. an Emerging Player in Pacific A.ia,' *International Studies*, Vol. 44, No. 2, 2007, pp. 123-40.
40. Schwemlein, James, 2019, Strategic Implications of the China-Pakistan Economic Corridor, *US Institute of Peace*, Available at: <https://www.jstor.org/stable/resrep20244>, Accessed: 26-03-2020 13:17.
41. Sempa, Francis P., 2015, 'Karl Haushofer and the Rise of the Monsoon Countries', *The Diplomat*, 10 March 2015. Available at: <https://thediplomat.com/2015/03/karl-haushofer-and-the-rise-of-the-monsoon-countries/>
42. Singh, A.K., 2018, "India's Pathways for Regional Prominence in Asia-Pacific". *Journal of Defense Studies*. idsa.in, Available at: <https://idsa.in/jds/jds-12-1-2018-india-asia-pacific>.
43. Singh, B., 2016, "New Geopolitical Great Game of Indo-Pacific: Challenges and Options for India" *moderndiplomacy.eu*/2016/05/22. Available at: <https://moderndiplomacy.eu/2016/05/22/new-geopolitical-great-game-of-indo-pacific-challenges-and-options-for-india/>.
44. Singh, Abhijit, 2015, "China: Getting Ready to Dominate the Indian Ocean?," *National Interest*, 27 January 2015, Available at: <http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/china-gettingready-dominate-the-indian-ocean-12130>.
46. Soeya, Yoshihide et al., 2017, "Diving into the Indo-Pacific", *ASEANFocus*, Available at: <https://www.iseas.edu.sg/images/pdf/ASEANFocusDec17.pdf>.
47. Thayer Mahan, Alfred, 2003, *The Problem of Asia: It's Effect upon International Politics* (New York, 1900). Republished by Transaction Publishers, London.

48. Twining, Daniel, 2006, "The New Game: Why the Bush Administration has Embraced India," *The German Marshall Fund of the United States*, December 20, 2006, Available at: <http://www.gmfus.org/commentary/new-great-game-why-bush-administration-has-embraced-india>.
49. The Hindustan Times, 2012, "Indian Interests in South China Sea Being Protected," *The Hindustan Times*, December 3, 2012, Available at: <http://www.hindustantimes.com/delhi/indian-interests-in-south-china-sea-being-protected/story-6Oiu TRJQ1qHDSF6HA84DsI.html>.
50. The Hindu, 2018, 'India, Indonesia elevate ties', *The Hindu*, 31 May 2018, <https://www.thehindu.com/news/national/india-indonesia-elevate-ties/article24039667.ece>.
51. Wells, Alice, 2017, US Department of State, before House Foreign Affairs Committee Subcommittee on Asia and the Pacific, 'Maintaining US influence in south Asia: the FY 2018 budget', 7 Sept. 2017, <https://docs.house.gov/meetings/FA/FA05/20170907/106375/HHRG-115-FA05-Wstate-WellsA-20170907.pdf>.
52. 'US-India Joint Strategic Vision for the Asia Pacific and the Indian Ocean Region', New Delhi, 25 January 2015. Available at: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/01/25/us-india-joint-strategic-vision-asia-pacific-and-indian-ocean-region>. Accessed on 8 November 2017.
53. "US-India Joint Statement," *The White House*, September 30, 2014, Available at: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/30/us-india-joint-statement>.
54. Wezeman, Pieter D. , et al. (2021)"Trends in International Arms Transfers, 2020", SIPRI, <https://www.sipri.org/publications/2021/sipri-fact-sheets/trends-international-arms-transfers-2020>.